

05/2026

Pavel Vilikovský, skvelý spisovateľ nedosiahnuteľný v štýle, práci so slovom a vetou, úžasný človek, priateľ a šarmantný muž, by sa bol dnes dožil 85 rokov.

Ťažko sa s tým zmieriť, že už tu nie je.

Nenapíše mi do knihy Krutý strojevodca zeleným atramentom drobnými písmom smerujúcim trochu doľava: Želám Ti láskavejšieho strojevodcu... Pavel.

Nezakričí cez kartónovú stenu v redakcii Romboidu na Obrancov mieru v roku 1967: Mila, zase si vynechala v korektúrach tri čiarky... rozplačem sa aj vtedy, nezmyselne, aj teraz s myšlenkou : niektorí sú nenahraditeľní...

Idem si aspoň prečítať: z Eskalácie citu Citovú výchovu v marci. „Ale čo so studeným bielym snehom, ktorý tak náhle napadol v marci ? Čo so stopami loveckých psov, vetriacich do prázdna?“

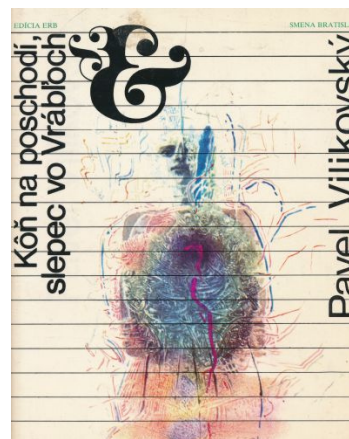
Mila Haugová

27. jún 2026, Zajačia Dolina

(aj teraz akoby do srdca padal sneh!)

Pavel Vilikovský a Mila Haugová na knižnom veľtrhu v Budapešti, 2016.

Obálka prvého vydania najmilovanejšej knihy Mily Haugovej od Pavla Vilikovského: Kôň na poschodí, slepec vo Vrábľoch.

O písaní s... Jánom Štrasserom

Ktorí autori alebo aké životné okolnosti mali najväčší vplyv na to, že ste začali písať?

Najväčší vplyv na to, že som začal písať, malo to, že som začal čítať. Môj kamarát Peter Pišťanek, ktorý mi chýba už jedenásť rokov, hovorieval, že jedináčik nemá rád nedele, lebo sa nemá s kým hrať, a čítať sa naučí už ako päťročný. Bol to aj môj prípad.

Čo vás na písaní najviac baví?

Baví je to správne slovo. Mal som v živote šťastie, že som mohol a ešte trochu aj môžem, robiť, čo ma baví. Písať, prekladať, redigovať...

Ako vyzerá váš ideálny tvorivý deň?

Vložím papier do písacieho stroja... pardon, to už asi tridsať rokov nerobím... zapnem počítač, otvorím si súbor s textom, na ktorom práve pracujem a – pracujem. Rituály nemám, ak nerátam nevyhnutnosť (väčšej) šálky kávy. Alebo aj dvoch.

Na čom práve pracujete a v akom štádiu sa váš projekt nachádza?

V podstate mám dva druhy literárnych aktivít – tvorba kníh rozhovorov s osobnosťami našej spoločnosti, najmä kultúry, a prekladanie. Do vydavateľstva Slovart som odovzdal preklad diela ruského klasika 19. storočia Michaila Saltykova-Ščedrína *Dejiny mesta Hlupákova*. Teraz sa intenzívne pripravujem na knihu rozhovorov s výtvarníkom Martinom Šútovcom alias Shootym.

Ktorá kniha vás v poslednom období najviac zasiahla a prečo by sme si ju mali prečítať?

V posledných rokoch čítam takmer výlučne literatúru faktu. Za veľmi dôležitú pokladám knihu Petra Gettinga *Studne mútne*, ktorá dôsledne mapuje kolaboráciu slovenských literátov počas fašizoidnej vojnovéj Slovenskej republiky 1939 – 1945.

Čo je pre vás na procese tvorby najťažšie?

Prečítať si svoj výtvar v korektúrach. Ale zvládam to.

Akú najlepšiu radu týkajúcu sa písania ste kedy dostali alebo sami objavili?

Mal som sedemnášť rokov, keď som poslal svoje prvotiny do literárneho časopisu Mladá tvorba. Redaktor Ján Buzássy mi odpísal, že mám talent, ale tie básne ešte nie sú zrelé na uverejnenie. Posledná veta jeho odpovede znela. „Pracujte usilovne a vytrvalo, výsledky sa dostavia neskôr.“ Prvú časť vety dodržiavam, tú druhú musia posúdiť iní.

Ktorá z vašich doteraz vydaných kníh má pre vás špeciálny význam a prečo?

Z básnických kníh Otváracie hodiny, ktoré vyšli vo vydavateľstve Modrý Peter. Prečo? Lebo je to súborné vydanie mojich doterajších zbierok – všetky sa zmestili do jedného zväzku, a keď niečo v rámci svojej poézie hľadám, viem, kam mám siahnuť. Z kníh, ktoré som preložil, sa vyberá ťažšie, lebo tých titulov je okolo 120 (mám osemdesiat rokov a z toho šesťdesiat prekladám). Vyberiem dva: z ruskej literatúry je to Puškinov Eugen Onegin, z nemeckej, ktorú prekladám spolu s Petrom Zajacom, Karlove Krausove Posledné dni ľudstva.

Čo pre vás znamená byť súčasťou spisovateľskej komunity a v čom vidíte jej najväčší zmysel?

Najdôležitejšie je, že si môžem slobodne zvoliť, do ktorej spisovateľskej komunity chcem patriť. Zvolil som si tú, kde sú kolegovia, ktorých postoje a názory korešpondujú s mojimi. Zmysel je v pocite, že viem, kam patríam.

Výber z podujatí a aktivít

Cena Márie Ďuričkovej sa odovzdáva autorom detskej tvorby za významný umelecký počin.

Marta Hlušíková (vpravo) s ilustrátorkou Adelou Režnou.

Beseda o knihe Sedem písmen v piesku. Snímky: Knižnica Piešťany

V júni 2026 ma stretli tri krásne udalosti. Vyšla mi kniha *Sedem písmen v piesku* (Slovart 2026), ktorú ilustrovala Adela Režná. Besedovala som o knihe 10. júna v Panta Rhei v Bratislave a 16. júna vo Vrbovom spolu s Adelou Režnou a Jurajom Martiškom. Kniha prináša leto pri mori plné tajomstiev a zaujímavých postrehov hlavnej hrdinky Bely.

Druhou krásnou udalosťou bola účasť na XIV. ročníku piešťanského festivalu Zázračný oriešok, kde som bola

ocenená Slovenským literárnym centrom. Dostala som Cenu Márie Ďuríčkovej, ktorú ilustračne spestril ilustrátor Juraj Martiška obrázkom z mojej knihy *Krištof, vrabec z prvej cé*. Na uvádzacom slávnostnom večere mi za literárnu tvorbu pre deti poďakoval riaditeľ SLC Ing. Jozef Ťažký, cenu mi odovzdala šéfredaktorka Slniečka pani Kristína Soboň.

V pondelok 22. júna som mala stretnutie so spisovateľkou Veronou Šikulovou v priestoroch pezinskej radnice pod názvom Za oponou príbehov. Je to pre mňa vzácné podujatie, lebo ide o besedu pre dospelých. Prezentovala som na nej hlavne svoje tri knihy poviedok a tri básnické zbierky.

Marta Hlušíková

Poľské inšpirácie

V pondelok 22. júna v Poľskom inštitúte v Bratislave bola prezentácia časopisu Romboid s prekladmi súčasnej poľskej poézie. Šéfredaktor časopisu a básnik Peter Milčák o nej hovorí: „Poľská literatúra – a poézia zvlášť – prináša dlhodobo tvorivé impulzy pre našu poéziu a je jednou z najprekladanejších inonárodných literatúr do slovenčiny.“

Už pomerne dlho čakáme na nové vydanie antológie súčasnej poľskej poézie, a tak jednou z možností, ako predstaviť rozmanitosť jej poetík vo viacgeneračnom rozpätí, ponúka časopis. Výber v treťom čísle časopisu Romboid prináša básne trinástich súčasných poetiek a básnikov: Justyny Bargielskej, Zofie Bałdygy, Magdaleny Bielskej, Wojciecha Bonowicza, Kazimierza Burnata, Krystyny Dąbrowskej, Marzanny B. Kielar, Oly Kołodziejek, Roberta Króla, Tadeusza Pióra, Tomasza Różyckiego, Piotra Sommera, Marcina Świetlického v preklade piatich prekladateľov – Petra Milčáka, Silvie Kaščákovej, Mariána Milčáka, Karola Chmela a Gabriely Grznárovej.

Pozvanie na stretnutie so slovenskými čitateľmi a literátmi prijali Zofia Bałdyga (vľavo) a Wojciech Bonowicz (vpravo). Podujatie moderovali Peter Milčák (v strede) a prekladateľ Marián Milčák.

Wojciech Bonowicz (59) je nositeľom viacerých literárnych cien, v súčasnosti žije v Krakove. O poézii sa zmienil aj v tom zmysle, že časť čitateľov očakáva, že daná báseň potvrdí ich predstavy o tom, čo je poetické, a čo nie. Iní chcú, aby báseň spochybnila to, na čo si zvykli. Chcú, aby báseň bola výzvou.

Modlitba

Toľko krásnych starých stromov. Toľko krásnych
mladých. Mladosť sa v ničom nelíši
od staroby. Nech loď Chárona preváža
z jednej strany na druhú jablká.
Chcel by som žiť ešte dvadsať
možno tridsať rokov. Ale to je asi
nemožné. Chcel by som aby sa ľudia pri pohľade
na mňa usmievali: „Som rád, že som ho stretol.“

Zofii Bałdyge (38) zatiaľ vyšli štyri básnické zbierky. Prekladá súčasnú českú a slovenskú poéziu do poľštiny, žije v Prahe. Na stretnutí nadhodila zaujímavú tému, poézia konšpirácií a dezinformácií. Jej skúsenosti sú v tomto smere bohaté, pretože dlhodobo pôsobila v Jerevane a stretávala sa s mnohými bolestnými témami súčasnosti. Hovorí o sebe, že je v jazyku prítomná tak ako v priestore, teda náhodne. Vždy má vzťah k miestu, kde práve žije.

.25

Nevlastným byt, takže neodchádzam.
Cestujem v noci, s otvorenými očami
si líham s tieňmi, v šmuhách na stenách
pohára, vo vode a čaji je moje ráno.
Tekutiny sa zmiešajú, a ja sa usádzam na dne.
Papiere, v poriadku. Tlaky, rezanie,
lámanie, až nakoniec zostaneš.

Jana Bodnárová čítala 30. mája na festivale BRaK v Mirbachovom paláci z knihy *Bezhlavé karyatídy*. S autorkou vystúpila aj ilustrátorka knihy Lucia Tallová, akciu moderovala Jana Cviková.

Kniha pre deti *Dievčatko z veže* od Jany Bodnárovej zaznamenala na Taiwane ďalší úspech. Potom, čo minulý rok vyšla vo vydavateľstve Youth Cultural Enterprise v druhom čínskom vydaní, bola vybraná do prestížneho vzdelávacieho programu Taiwan's 2026 Reading Project for New Elementary and Junior High School Students. Slovenská sekcia IBBY túto úspešnú knižku navyše už v roku 1999 nominovala na Cenu Tolerancie UNESCO.

Podľa knižky *Dievčatko z veže* na celoštátnej súťaži Hviezdoslavov Kubín hrali deti zo ZŠ Babin 16. júna krásne vyabstrahované a poetické predstavenie.

Jana Bodnárová (vľavo)
s maliarkou a ilustrátorkou Luciou
Tallovou.

Kniha *Bezhlavé karyatídy* vyšla
vo vydavateľstve Aspekt. Snímka: Hana
Fábry

Záber z predstavenia *Dievčatko z veže*
v podaní detí zo ZŠ Babin.

Slovensko-švajčiarska spisovateľka Irena Brežná v utorok 16. júna debatovala v Rómerovom dome s prekladateľkou a vydavateľkou Janou Cvikovou o rôznych podobách slobody a písania, ako aj o dlhoročnej spolupráci s vydavateľstvom Aspekt. Aj o tom, že nie je sloboda ako sloboda, písala Irena Brežná v románe *Na slepačích krídlach*. „Hoci sa zdráhajú opustiť zadný dvor, pevne ich zovriem do náručia a jednu po druhej povynášam na prvé poschodie nášho domu. Potom ich vyhadzujem ponad hlavy publika. Sliepky prestrašene kotkodákajú a letia. Babka mi túto drezúru zakazuje. Odkedy naše sliepky lietajú, zabudli znášať vajcia, vraví.“

Nepoznám lepší svet. Tak znel názov poetického večera k 100. výročiu narodenia Ingeborg Bachmann, jednej z najvýznamnejších nemecky píšucich autoriek 20. storočia, ktorý 26. júna usporiadal Goetheho inštitút. Priamo v deň jej nedeň narodenín zaznel preklad vybraných básní od Mily Haugovej, ktorý priblížil jej tvorbu slovenskému publiku v novom svetle. Večerom, doplneným vstupmi s klasickou hudbou, sprevádzal návštevníkov aj Peter Zajac.

Vo vydavateľstve Ikar vychádza 16. augusta kniha *Iné názory* od Jonathana Grestyho. Ide o voľné pokračovanie románu *Cudzincov kabát* (Ikar, 2021) a autor v nej otvára aktuálne a dôležité témy spoločnosti, ktoré často vyvolávajú živú debatu. Hlavnou postavou je Jess, svojský Angličan, ktorý sa po čase vracia na Slovensko a verný

láske k extrémom počasia prichádza – ako inak – pešo, cez hory, počas búrky. Po príchode sa spolu s ním ocitáme uprostred intríg v akademickom prostredí a tiež v náročnej úlohe rodiča. Jessova jedinečná optika udomácneneho cudzinca ponúka nazeranie na slovenskú spoločnosť z nového uhla pohľadu a pozýva k reflexii aj čitateľa.

Od exteriéru kozmu k interiéru duše

Horiaca špirála. Snímka: Peter Michalič

Čo robím? Nuž, senecký maliar Pavol Michalič (1962) ma znovu požiadal ako výtvarného publicistu o kurátorský podiel na príprave svojej autorskej výstavy malieb pod názvom *Od počiatkov k hĺbkam / From Genesis to the Depths*.

Dokončil posledné z deviatich veľkorozmerných plátien, a ja sa snažím uchopiť aj pochopiť túto výpoveď a vyhmatať jej myšlienkové prúdy. Už zo zoznamu diel možno všeličo dešifrovať, napríklad, že ide o dialóg dvoch svetov – monumentálneho vesmíru a vnútorného priestoru zvaného ľudská duša.

Medzi plátnami *Fialové blues* (The Violet Blues) - akryl a olej, plátno, 50 x 70 cm, 2026; *Metamorfóza* (The Metamorphosis) – olej, plátno, 50 x 70 cm, 2026; *Hĺbka-pod vodou* (The Depths Underwater) – olej, plátno, 60 x 80 cm, 2025, alebo *Prúd v harmónii* (The Flow in Harmony) - akryl a olej, plátno, 90 x 110 cm, 2025; *Priestor- 6* (The Space - 6) olej, plátno, 70 x 90 cm, 2023; *Horiaca špirála* (The Burning Spiral) – olej, plátno, 65 x 80 cm, 2026, dominuje triptych *Veľký tresk I – III* (The Big Bang I – III)- olej a akryl, plátno, 80 x 90 cm, 2025, 2025, 2026.

Tento opus pomyselne vracia recipienta na počiatok bytia, do momentu, kedy z čistého chaosu sa rodí svetlo, hmota, poriadok. Od expanzívnej kombinácie akrylu a oleja maliar prechádza k čistej olejomaľbe – mení maliarsky jazyk aj energiu Veľkého tresku, stabilizuje ho, až napokon trojdielny umelecký výtvor premieňa na premyslenú štruktúru. Z kozmických výšin nás Michaličove obrazy prenášajú do intímnejších zón existencie. *Fialové blues* a *Metamorfózy* sú zachytením nálad, zmien, neustáleho pohybu v nás. Vnútorné krajiny emócií oscilujú medzi modrými a fialovými valérmi. Vizuálny príbeh sekvenovaný na deviatich plátnach sa symbolicky uzatvára v dielach *Hĺbka pod vodou*, *Prúd v harmónii*, *Priestor– 6*. Tam, kde na začiatku bola explózia vesmíru, na konci nachádzame stíšenie pod vodnou hladinou; akoby kozmické nekonečno nad našimi hlavami sa zmenilo na nevedomé nekonečno v nás samotných. Otvorenie výstavy je naplánované na august tohto roka. V priestoroch reštaurovaného sninského kaštieľa stane sa aj pripomienkou Michaličovho maliarskeho zápasu na našej výtvarnej scéne, ktorý od absolutória na bratislavskej VŠVU podstupuje štyri desiatky rokov.

18. 6. 2026, Košice
Tibor Kočík

SLOVO: Rekordný ročník s varovaním pred umelou inteligenciou

Literárna súťaž pre žiakov a študentov základných a stredných škôl SLOVO, ktorú zriadilo vydavateľstvo Orbis Pictus Istropolitana, je pre autorský tím aj učiteľov celoročnou záležitosťou. Asociácia spisovateľov Slovenska stojí pri projekte od jeho zrodu a spolu s kreatívnou manažérkou Martinou Karlíkovou formujú tvár súťaže, ktorej súčasťou je aj zapájanie verejnosti do hlasovania či účasť popredných tvorcov a umelcov (ako Irena Brežná, Dušan Dušek, Ján Štrasser, Zuzana Kronerová či Zuzana Mauréry).

V piatok 5. júna vyvrcholil 11. ročník súťaže, ktorý zaznamenal rekordný záujem začínajúcich tvorcov – porota posudzovala viac ako päťsto prozaických a básnických prác. Hlavnú cenu získala štrnásťročná Ľudmila Tobiášová s psychologickou prózou Najlepšia kamarátka. Medzi ďalšími ocenenými za tvorivý prístup boli Š. Šafránková, A. Ščurková, N. Točková či E. Michelčíková.

Predseda poroty Peter Juščák vo svojom hodnotení pripomenul, že písanie je odkiaľživa vnútornou potrebou človeka a tvorba umeleckého textu si vyžaduje hodiny premýšľania, opráv a zdravej neistoty nad vlastným textom. Výber víťazov bol preto pre porotu neľahkou úlohou. Predseda ASOS však priniesol aj jedno dôležité varovanie: „Menej dobrou správou je, že pribudli poviedky písané zvláštnym chladným jazykom – bez logických súvislostí, s umelým prostredím, temnými vzťahmi a bez autorského nasadenia. Nevieť sa ubrániť pocitu, že v mnohých z tých slabých próz má prsty práve umelá inteligencia. Tá však autorovi neprinesie úspech, naopak, uberá mu na zručnosti. Umelecká tvorba je esenciou pocitov, ktoré má len a len živý človek. Iné cesty k majstrovstvu nevedú.“

(Prózu absolútnej víťazky súťaže nájdete na konci Spravodaja, pozn. I.G.)

Členovia poroty Toňa Revajová a Erik Ondrejčka a hostia Ján Štrasser a Dušan Dušek (zľava).

Porota udelila 21 cien a dve čestné uznania v piatich kategóriách.

V publiku sedeli aj učiteľky a učitelia, ktorí žiakov a študentov celoročne sprevádzajú.

Milada Horáková a tri podoby empatie

Cestou z východu na západ, domov, som dlho premýšľal nad dnešnou spomienkou na Miladu Horákovú (komunistami bola popravená 27. júna, pozn. I.G.). Tesne pred príchodom domov som si zapol rádio. V éteri zaznievala pieseň: „Držím ti miesto, nie je to gesto...“ Je dnešné stretnutie len gestom? Ak nie, čo znamená? Prečo mu venujeme svoj čas, svoje premýšľanie? Myslím si, že môže byť aj o troch formách empatie.

Fotografie Milady Horákové z väzby.

Historická empatia

V rámci OZ Nenápadní hrdinovia máme siahodlhú skúsenosť, ako silno na mladých pôsobí stretnutie s tými, ktorí nám svojimi postojmi prinavrátili slobodu. V čase, keď sa aj príslušníci vládnej strany triasli pred príslušníkmi ŠtB, v čase, keď sa na hraniciach strieľalo, tu žili hrdinovia, ktorí môžu formovať mladých. Učia ich historickej empatii a nadčasovej odvahe.

Rodinná empatia

„Držím Ti miesto...“ Aké bolo miesto pre manžela a deti, tej, ktorá skončila na popraviske? Nebolo to žiadne teplé miestečko na ministerstve, v úrade... Za Miladou Horákovou sa skrýva príbeh silných žien. Žien v disente, manželiek v disente. Z bytu Bendovcov sme kráčali so študentami ako obarení, keď nám prerozprávala svoj príbeh nedávno zosnulá hovorkyňa Charty 77 Zdenka Tominová. Rodinná empatia „nútila“ rodičov prižmúriť oči, spolupracovať. Nebol to statočný postoj. A tí, ktorí vládli, siahali na ženy a deti, aby ublížili rodičom. Odkaz Milady svojej rodine je jasný, zreteľný: „Sloboda a zodpovednosť sú viac ako život...“

Občianska empatia

Chýba v našej spoločnosti. Chýba medzi zamestnancami. Občianska empatia žiada inter lego – chcieť a vedieť do hĺbky, do vnútra. Tí, čo kričia, že na nejakú pozíciu čaká na ulici ďalších desať ľudí, môžu ísť a plávať. Ale my by sme mali mať na pamäti statočný postoj človeka, ktorého chcú mocní potopiť. Je zbabelé a neľudské obrátiť sa chrtom topiacemu sa, ak sa „len topí“ a nekričí o pomoc. Výkrik pani Remiášovej, pána Kuciaka a pani Kušnírovej... Odmietnuť hlas volajúcich po pravde, spravodlivosti, zodpovednosti je do neba volajúci.

Byť na strane najslabších. Mať hlbokú úctu ku každému človeku. Byť na strane pravdy, ktorá kričí v podobe obyčajného dieťa: Kráľ je nahý! (niekričí dav, ale dieťa...) To je postoj Milady Horákové a verím, že je a bude aj náš. Historický odkaz, skutočná rodinná empatia, občianska statočnosť. Ak chceme, aby sloboda a demokracia boli skutočnými, nemôžeme ostať pri gestách. Nič z toho, čo robíme, nemôže byť len gestom.

Výber z tvorby

Aspoň raz

Aspoň raz by som chcel ešte vybehnúť na Čebrať, pomyslel si Karol a otočil hlavu smerom ku kopcu na ktorý liezol ako malý chlapec. Ničím iným už hýbať nemohol. Sily ho celkom opustili. Dva roky ležal nehybne na tejto posteli. Pred mesiacom, pár dní po osemdesiatych štvrtých narodeninách, do jeho jednotvárneho života vstúpila kyslíková maska. Aj teraz ju mal na tvári. Do žily mu cez kanylu prúdila priehľadná tekutina. Nevedel čo to je a ani ho to nezaujímalo. Na chvíľu sa pri ňom zastavila sestra, aby zistila, či je všetko v poriadku. Chytila jeho studenú zvráskavenú ruku, usmiala sa a odišla. Znova zostal sám. Tak ako po väčšinu času.

Za oknom poletoval sneh. Pod bielou prikrývkou bol aj jeho milovaný Čebrať. Karolovi pri pohľade naň mocne zovrelo srdce. Po líci mu stiekla nepatrná slza. Aspoň raz...

Už sa stmievalo, keď po chodbe domova sociálnych služieb kráčala vrchná sestra. Telefonovala s kamarátkou. Pravdepodobne si rozprávali niečo veľmi zábavné, pretože sa zachádzala od smiechu. Dobrú náladu jej však náhle zrušil zlovestný zvuk. Sestra zložila a okamžite sa rozbehla za zvukom. Bol to zvuk odchádzajúceho života.

„Pán Mráz!“ vykrikla, keď vletela do dverí miestnosti v ktorej ležal Karol.

Kým prišla k posteli, zvuk sa dostal do jedného tónu. Vedela, že je koniec. Na takéto niečo bola za tie roky už zvyknutá. Aj tak ale zostala na chvíľku v nehybnom rozjímaní nad pomínerateľnosťou života. Z úvah ju však vytrhlo čosi nezvyčajné.

Karolove nohy trčiacie spod paplóna. Niečo sa jej na nich nezdalo. Akoby boli od snehu. Potom si všimla snehové stopy na podlahe. Viedli k dverám miestnosti. Otvorila ich a videla, že smerujú k východu z budovy. Keď z nej vyšla a zaostrila zrak do metelice, spozorovala, že stopy vedú do kopca. Nevedela si to vysvetliť.

Neveriacky krútiac hlavou sa vrátila do Karolovej izby. Záhľadela sa do jeho pokojnej vráskavej tváre. Mal na nej široký úsmev a neprítomný pohľad upretý k vrchu svojho detstva.

Poviedka Aspoň raz sa nachádza v zbierke poviedok Martina Furmanika s názvom Sám
v dave, ktorú vydalo v roku 2025 vydavateľstvo Marenčin PT.

Nechaj ma plakať, dobrý Bože

Nechaj ma plakať, dobrý Bože
dovoľ mi báť sa, keď je noc.
Nech mi Tvoj anjel nepomôže.
Ty sám mi prídi na pomoc!

Prečo mne, môjmu srdcu slúžiš,
staráš sa o mňa, keď som sám?
Vtedy sa moja duša vzpruží,
zas je z nej pevnej lásky chrám.

Aj Boh sa potkol cestou z neba
o môjho srdca volanie.
A povedal mi, že keď treba
On sa ma vždycky zastane.

V pokľaku pri verajach dverí
"Effata!" zvolal, potom vstal,
aby mi podal zrnko viery
objal si ma
a pobožkal.

Dovoľ mi plakať, dobrý Bože
dovoľ mi spievať, chváliť noc,
za svetlo, čo len Ty dať môžeš
keď si mi prišiel na pomoc.

Ďakujem za samotu, Bože,
že si v nej pri mne
stále stál.
Bol som zas Tvoje, dieťa Božie,
a vrúcnejšie Ťa miloval.

František Neupauer

1. miesto + Absolútny víťaz súťaže SLOVO

Ľudmila Tobiášová: Najlepšia kamarátka

Stojíš pred zrkadlom a dívaš sa na seba. V hlave ti ide len jedno: „Si tučná, si tučná, si tučná.“ Obzeráš si svoje telo. Ovísajúce brucho, veľký zadok, široké boky a stehná ako nákladné lode. Cítiš sa ako veľryba, no namiesto toho, aby si plávala v mori, kde nikoho tvoj vzhľad netrápi, si tu.

Musíš chodiť do školy, do obchodov a na krúžky, kde ťa vidia ľudia. Cítiš na sebe ich pohľady. Niektoré sú opovrhujúce, akoby si tí ľudia hovorili: „Ako si taká obluda dovoľí ukazovať sa v spoločnosti?“ Iné sú ľútostivé, tie neznášaš najviac. Nakoniec sú také, ktoré aj keď sa tvária, že tvoju nadváhu nevnímajú, len čo sa otočíš, obzerajú si ťa a v duchu ťa odsudzujú. Po líci ti stečie slza. A ďalšia. Teplý vodopád slaných slz sa ti spustí z očí, ani nevieš ako. Snažíš sa prestať plakať, ale nejde to. Ako to, že ostatné spolužiačky sú také pekné? S takou dokonalou postavou? A prečo si práve ty tá tučná?

Ako je to, dočerta, možné, že zo všetkých dievčat máš práve ty nadváhu? Máš minimálne o desať kíl viac. Zrazu si uvedomíš, že celý čas sa len porovnávaš a ľutuješ. Stále sa iba prizeráš. V škole na iné ženy, doma na svoj odraz v zrkadle, v noci nariekaš. A aký to má zmysel? Utrieš si oči a nos do rukáva. Nie, nenecháš to len tak! Na internete je predsa kopec tipov, receptov a cvikov, ktoré ti možno pomôžu zhodiť zopár kíl. Na večeru ti mama nachystá to, čo zvyčajne. Dva veľké krajce chleba, hrubá vrstva masla, saláma a syr. Nemo pozeráš do taniera. Ako to, že si si doteraz neuvedomila, koľko to má kalórií? Rodičia si ťa nevšímajú, tak vezmeš tanier so slovami: „Navečeriam sa v izbe.“ Namiesto toho však mieriš do záchoda a večeru splachuješ. V žalúdku ti škvrka od hladu, ale vieš, že to musíš vydržať.

Na internete písali, že ak je človek veľmi hladný, má sa napiť vody. Hltavo piješ priamo z kohútika. Trochu to pomohlo. Na druhý deň nezješ raňajky. V jedálni odnesieš celú porciu rovno k okienku. Kuchárka na teba síce nevraživo zazerá, ale za peknú figúru to stojí. Takto to pokračuje ďalej. Množstvo jedla, ktoré máš zjesť, minimalizuješ, ako sa dá. Vynechávaš večere, na raňajky a obed zješ len niečo malé. Namiesto sedenia pri telke sleduješ na sociálnych sieťach chudúcké dievčatá, diéty a posilňovacie metódy. Prečo aj to neskúsiť? Vyberáš karimatku a skúšaš urobiť pár brušákov. „Tučná, tučná, tučná!“ skanduje tvoj mozog do rytmu cvičenia. Už po piatich opakovaniach si zadýchaná a brušné svaly ťa bolia. Ak tam nejaké vôbec sú. Prekonávaš sa a cvičíš ďalej. Po cvikoch na brucho nasledujú drepy, kliky a výpady. „Si škaredá a tučná,“ otravuje hlas. Stavias sa na váhu. Hypnotizuješ stúpajúce čísla, oči sa ti zalejú slzami. Musí sa to zmeniť! A aj sa mení. Tvojou prioritou sa stáva vzhľad. Obmedzuješ sa v jedle, veľa cvičíš, opakovane sa vážiš a obzeráš sa v zrkadle. Ľudia po tebe začnú pokukovať.

Spolužiačky sa vypytujú, ako je možné, že si tak rýchlo schudla. Vždy to uhráš blbou výhovorkou. Nechceš priznať svoje metódy. Vieš, že ľudia by to začali riešiť. Aj chlapci ťa berú akosi vážnejšie, telocvikárka tiež chváli tvoju zmenu. Berieš to ako podporu a snažíš sa ešte viac. Konečne sa niečo mení k lepšiemu! Posilňuješ dvakrát toľko, neješ takmer vôbec. Akonáhle zješ väčšiu porciu, dvíha sa ti žalúdok a hrdlo ti sťahuje. „Prečo si to zjedla? Teraz budeš zase tučná ako kamión. Hlúpa, tučná obluda!“ opakuje hlások v hlave. Vyčítaš si prešľap, zatváraš sa v izbe a opäť cvičíš. Čísla na váhe klesajú, no zdá sa ti, že stále máš veľa kíl. Musí to ísť rýchlejšie. Spolužiaci si začínajú o tebe šepkať. Keď prejdeš po chodbe, začuješ slová ako anorexia, psychiatria a bulimička. Sprostosti! Veď sa len o seba dobre staráš. Okolie si začína o teba robiť obavy, niekdajší obdiv v ich pohľadoch sa mení na obavy. Je to zbytočné, veď si v úplnom poriadku.

Zvoní na chémiu. Píšete písomku. Od rána ťa bolí hlava a lieky nepomáhajú. Zdá sa ti to, alebo v škole vyplí kúrenie? Je tu akosi chladno. Nie, radiátor hreje. Pritiahneš si k telu mikinu a pozrieš späť do testu. Ak hydroxid vápenatý zreaguje s vodíkom... čítaš zadanie zas a zas. Slová nedávajú zmysel. Odpovede sú ti neznáme. Tvoj mozog si ide svoje: „Tučná, obézna, gigantická...“ Reťaz prídavných mien, ktoré komentujú tvoju váhu. Zrazu sa ti zatočí hlava a hrdlo ti stiahne. Rozbehneš sa na záchody a obsah svojho žalúdka vyvrátiš. Len žlč. Dalo sa to čakať, keďže si nič nejedla už druhý deň. Spustíš sa popri stene kabínky na zem a zhlboka dýchaš. V hlave máš kolotoč. Prečo sa to deje? Na hodinách sa nevieš sústrediť. Všetko, o čom dokážeš premýšľať, je tvoja váha. Večer v posteli plačeš, aj keď nemáš dôvod na žiaľ. Celé dni sú akési pochmúrne a zvláštne. Akoby nad teba sadla hmla. Najradšej by si celý čas plakala. Najradšej by si úplne zmizla, akoby si nikdy neexistovala. Pritom vyzeráš oveľa lepšie ako kedysi, a to si predsa chcela.

Ráno sa zobudíš ešte za tmy a zistíš, že ti je zima, aj keď okno je zavreté, na nohách máš hrubé ponožky a perinu vytiahnutú až po bradu. Vstávaš z postele, urobíš pár cvikov, zvážiš sa a napiješ sa vody. Číslo na váhe prepíšeš do tajného zošita a porovnávaš údaje s predošlými dňami. Posledné dni je to tvoja rutina. Triaška však neprestáva. Ideš teda do sprchy a púšťaš na seba horúcu vodu. Rozčesávaš zauzlené mokré vlasy. Zdá sa ti, že sú príliš riedke. V kefe sa ich zachytilo viac, ako zvyčajne. „Len sa ti to zdá,“ nahováraš si a odkladáš kefu. Stojíš nahá pred zrkadlom a obzeráš si svoje telo. Pohľad na plochejšie brucho a menší zadok ťa prinúti usmiať sa. Stehná máš však stále príliš široké a na rukách je tiež priveľa tuku. Prehodiš cez seba uterák a chceš vyjsť z kúpeľne, keď sa ti zatočí hlava. Cítiš, ako strácaš pôdu pod nohami a približuješ sa k zemi.

A potom tma. Tma a ticho. Obzeráš sa, no vidíš len temnotu. Celú ťa zahalila, stiahla ťa do svojich hlbín. Nevieš identifikovať, či stojíš, či sedíš. V hlave máš milión otázok. „Kde to som? Som mŕtva? Vyzerá takto smrť?“ Zrazu si uvedomíš, že toto je to, čo si si priala. Nikto ti neradí, ako máš cvičiť a čo máš jesť. Dokonca aj ten otravný hlas sa z tvojej hlavy vyparil. Prečo sa teda necítiš dobre? Práve naopak, cítiš len úzkosť a stiesnenosť. Hmla temna ťa obklúčila, nedovoľuje ti hýbať sa. Takže takto to bude už navždy? V duchu si nadávaš, že si za to môžeš sama, keď si od seba všetkých odohnala, keď si vo svojej duši pestovala temnotu. Ale predsa... Naozaj si to chcela takto? Si zmätená, aj keď si na pokojnom mieste. Jediná slobodne pohybujúca sa vec sú tvoje myšlienky, ktoré ťa dusia. Máš pocit, že sa zblázniš. Chceš sa rozplakať. Zakričať z plných pľúc. Rozbehnúť sa preč odtiaľto. Čokoľvek, čo by prehlušilo to ohlušujúce ticho, prázdno a tok твоjich myšlienok.

„Podajte mi infúziu!“ ozve sa z diaľky nečakane. „Rýchlo, nasadte jej masku!“ „Aký má tep?“ pridávajú sa zreteľnejšie hlasy. Počuješ aj plač. A nejaký ostrý zvuk, ktorý ti pili uši. Zacítiš pod sebou niečo tvrdé. Pravdepodobne na niečom ležíš. Nieкто ti niečo nasadil na ruku. Zazrieš prvé záblesky svetla. Oslepia ťa, no postupne rozoznávaš tvary, far by a ľudí v okolí. Nad tebou sa skláňajú cudzí ľudia v záchranárskom oblečení. V rohu sedia tvoji nariekajúci rodičia. Všetko sa s tebou kýve. Napne ťa. Iba žlč. Si v sanitke. To preto je celý priestor okolo teba ako na vode. Prečo si v sanitke? Nechceš tu byť, veď si zdravá. Z neznámeho dôvodu ti začnú stekať po líkach vodopády sĺz. Sanitárka ti pichne akúsi injekciu a o chvíľu cítiš, ako ti oťažievajú viečka a upadáš do spánku. Kiežby trval až naveky. O dva týždne... „No tak, zjedzte to! Alebo vás mám nakrmiť?“ zvýši Lenka hlas. Obyčajne je milá, ale keď vymýšľaš s jedlom, vie sa napajediť. Prevrátiš oči. Vieš, že táto bitka je vopred prehratá. Tie sestričky vedia byť panovačné! Uchlipneš si teda z detskej kávy a odhryzneš z vianočky. Lenka sa usmeje, spokojná so svojim úspechom. Vlastne si celkom rada, že ťa núti jesť, lebo ty vieš, že sama by si zjedla o trištvrťinu menej. A pritom ešte zďaleka neprijímaš toľko potravy, čo normálny človek. Doktor vraví, že na zmenu treba ísť pomaly. Keď si sa prebrala, vysvetlil ti, čo sa stalo a opísal biologické procesy v tele, ktoré nastanú pri nerovnováhe príjmu potravy a

vydávania sily. Je to strašidelné. Keď si si uvedomila, čo sa s tebou dialo, rozplakala si sa. Plakala si dlho. Dostaneš sa z toho. Aj keď stále máš problém prijať sa taká, aká si, vieš, že to potrvá nejaký čas a raz sa to hádam podarí. Uvedomiš si, že všetci tí ľudia mali pravdu. Uvedomiš si, ako im na tebe záleží. Všetci ťa prišli do nemocnice navštíviť. Rodina. Učítelia. Suseda z horného. Každý spolužiak. Si im neskutočne vďačná, lebo počas toho obdobia si ich všetkých od seba odvrhla. Aj svoje najlepšie kamarátky, ktoré sa o teba báli. No vtedy bol tvojou najlepšou kamarátkou niekto iný. Niekto, kto ťa chcel stiahnuť do svojej priepasti. Niekto, kto chcel, aby si sa stala ďalšou obeťou sebanenávisti. Niekto, kto okrem teba ublížil mnohým ľuďom. Niekto podlý a nenásytý...

Anorexia

Vyhlásenie Európskej rady spisovateľov

Európski autori z 27 krajín sa stretli v Bruseli, aby obhájili úlohu spisovateľa ako kritickej infraštruktúry. Zástupcovia 55 členských organizácií Európskej rady spisovateľov (EWC), ktoré zastupujú 260-tisíc spisovateľov a prekladateľov z 34 krajín, vyzývajú vlády, verejné inštitúcie a kultúrne zainteresované strany v celej Európe, aby uznali a podporili spisovateľov ako základný pilier demokratických, rôznorodých a súdržných spoločností.

V čase, ktorý je poznačený rastúcimi hrozbami pre slobodu prejavu, kultúrnu a jazykovú rozmanitosť, neistotou kultúrneho sektora a extrémne nepriaznivým vplyvom tzv. generatívnej umelej inteligencie na práva autorov, európski spisovatelia opätovne potvrdzujú životne dôležitú úlohu literatúry a tých, ktorí ju tvoria. Organizácie európskych spisovateľov a prekladateľov v rámci Európskej rady spisovateľov na výročnom valnom zhromaždení EWC v Bruseli 14. júna 2026 vydali nasledovné vyhlásenie:

Kritické hlasy v kritických časoch

Európska rada spisovateľov (EWC), ktorá zastupuje viac ako 260-tisíc profesionálnych autorov v textovom a knižnom sektore, vyzýva na uznanie spisovateľa ako kritickej infraštruktúry pre súdržnosť a integráciu našich spoločností.

Knihy sú nevyhnutné pre budovanie aktívnej, kritickej a empatickej spoločnosti, ktorá čelí výzvam súčasnosti a budúcnosti. Často sa však zabúda, že knihy nevznikajú spontánne: sú výsledkom kreativity a práce spisovateľov. Bez tých, ktorí tvoria, píšú a prekladajú, by literatúra neexistovala. Diela by sa nedostali k čitateľom a nepomohli by formovať ich osobnú identitu aj identitu našej kolektívnej spoločnosti.

Je nevyhnutné, aby sme si ako spoločnosť uvedomili, že spisovatelia sú nevyhnutnou súčasťou fungujúcej demokracie. Viac ako kedykoľvek predtým potrebujeme posilniť kultúru, sociálnu súdržnosť, občiansku účasť a spoločný zmysel pre demokraciu, aby sme zachovali a rozvíjali udržateľné ľudské spoločenstvo. Z tohto dôvodu je nevyhnutné uznať spisovateľov ako pôvodcov sebauvedomenia si spoločnosti.

Spisovatelia sú prvou iskrou tvorivého procesu a garantmi empatie, porozumenia a základného blaha spoločnosti. V týchto kritických časoch by nikdy nemali byť poslední, ktorí sú uznaní, chránení a podporovaní. Písanie nikdy nebolo také potrebné – ani také ťažké. Žijeme v kritických a zložitých časoch, v ktorých sú spisovatelia a spoločnosť obeťami nenápadnej, ale postupnej erózie kultúrneho sektora v Európe aj v širšej medzinárodnej sfére.

Pretrvávajú útoky na našu slobodu prejavu; priamou cenzúrou alebo nenápadným a tichým útlakom; a čoraz častejšie sa vyskytujú hrozby pre kultúrnu a jazykovú rozmanitosť: jednu zo základných hodnôt Európy. Okrem obvyklej neistej ekonomickej situácie v tomto sektore dochádza k drastickým rozpočtovým škrtom v kreatívnom priestore, niekedy spôsobeným ideologickými alebo politickými dôvodmi, ako aj k rastúcej komercializácii kultúry.

Túto alarmujúcu situáciu ešte viac umocňuje masívny vznik tzv. generatívnej umelej inteligencie v globálnom meradle, krádeže diel a systematické porušovanie práv, ktoré s tým súvisia. Autorské práva sú ľudské práva. Veríme, že obrana profesionálnych, osobných, kultúrnych, ekonomických a jazykových práv autorov znamená aj obranu ľudských práv ľudí ako celku. Zaviazali sme sa chrániť a podporovať priestor pre slobodu a nezávislosť, ktorý by mali mať všetci spisovatelia, a naliehavo žiadame vlády a všetky verejné a súkromné kultúrne inštitúcie v Európe, aby sa k tomuto prístupu pridali.

V ťažkých časoch musíme chrániť rozmanitosť kritických hlasov.

Milé členky a členovia, nech vás ani ťažké časy neoberajú o chuť písať. Vďaka za príspevky, prajem Vám za ASOS tvorivé, no najmä oddychové leto.

Spravodaj, 2. ročník, 5/2026

Internetový mesačník Asociácie spisovateľov Slovenska

Vydáva Asociácia spisovateľov Slovenska

Májkova 3, 811 07 Bratislava
IČO 55 091 407
DIČ 2122 093842

Šéfredaktorka:

Iveta Grznárová

Redakčná rada:

Peter Juščák
Ján Gavura
Igor Hochel

Elektronická pošta:

iveta.grznarova@asociaciaspisovatelov.sk

Webová stránka:

asociaciaspisovatelov.sk/category/spravodaj/